

УДК [101.9]

О. Е. Никитченко
кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕКУМЕНІЧНИЙ РУХ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

В авторитетному в християнському середовищі та визнаному таким, що «дає змогу глибше проникнути в духовний світ християн, які мешкають у США та країнах Європи», сприяючи взаєморозумінню, яке є основою діалогу культур і релігій, «Вестмінстерському словнику теологічних термінів» [1, с. 5] пропонується визначення поняття «єкуменізм (ecumenism)» (з грец. *oikoumene* – увесь світ, де мешкають люди) як «прагнення к об'єднанню церков і віруючих в Ісуса Христа. Воно виникає на основі молитви Ісуса (Ін. 17:21). Церкви прагнуть знайти видиме єдність, яка, за їх розумінням, здійснюється теологічно в Христі (1 Кор. 12:12–20)» [1, с. 463]. Сам «єкуменічний рух (сучасний) (ecumenical movement, modern ecumenism)» – це широкий рух, заснований у 1910 р., який має на меті об'єднання різних християнських церков. Його відмінними рисами є потяг до співробітництва, взаєморозуміння та взаємоповаги у відносинах, що виникають у ході діалогу й загального розуміння Євангелія як головного чинника, що сприяє поєднанню (Ін. 17:21) [1, с. 464]

Коротку характеристику єкуменізму як конвергентного процесу сучасного релігійного життя в двох аспектах (історичному й сучасному, у світі взагалі та в Україні зокрема) із позиції релігієзнавства, що може слугувати антропологічному зверненню в дослідженні цього феномена, надано нами в попередніх публікаціях [2].

Як відомо, єкуменічний рух демократичного спрямування в сучасному світі започаткували протестантські церкви на зібранні в 1910 р. в Единбурзі з метою покращення місіонерської діяльності. Зараз цей рух очолюється Всесвітньою Радою Церков (далі – ВРЦ), створеною в 1948 р. в Амстердамі. Керівництво СРСР спочатку було проти діяльності ВРЦ, проте, керуючись уже іншими політичними мотивами, дозволило в 1961 р. увійти до неї Руській православної церкві, а пізніше до неї увійшли Грузинська православна церква, Вірменська православна церква, Всесоюзна Рада Євангельських християн-баптистів СРСР, євангелічно-лютеранські церкви Естонії та Латвії. Після розпаду СРСР на пострадянському просторі розпочалася критика діяльності ВРЦ за часів тоталітарного режиму в ньому (головне звинувачення полягало в тому, що вона не протидіяла репресіям віруючих у соціалістичних країнах), Грузинська православна церква та Всесоюзна Рада Євангельських християн-баптистів залишили лави цієї організації.

За офіційними даними Всесвітньої Ради Церков на кінець 2013 р. ця організація мала 345 членів церков, які репрезентували більше 500 млн християн із більше ніж 110 країн з усіх континентів (православ'я, англіканську церкву, протестантів та інші церкви). З них лише Руська православна церква має своїх прибічників на теренах України в громадах Української православної церкви, що перебуває в канонічній єдності з Московським Патріархатом [3].

Українська «Вікіпедія» термін «єкуменізм» (з грец. дослівно «заселений світ») визначає з відповідними посиланнями таким чином: «Ідеологія та рух за співпрацю та взаєморозуміння між християнами різних конфесій. Єкуменічний рух ставить перед собою завдання краще пізнати всі церкви та їхні вчення, звертаючи увагу на об'єднуючі елементи; утворити основу спільного практичного діяння, прямуючи до єдності, яку проповідував Христос» [4]. Також єкуменізм виступає за посилення впливу релігії й вироблення загальнохристиянської соціальної програми, придатної для віруючих, які мешкають у країнах із різними соціальними системами.

У тому ж джерелі вказано, що з 2007 р. в Києві проходять традиційні січневі молитовні марафони за єдність християн, у яких беруть участь представники Римсько-католицької церкви в Україні (далі – РКЦ), Українська Греко-католицька церква (далі – УГКЦ), Українська православна церква Московського Патріархату (далі – УПЦ (МП)), Українська православна церква Київського Патріархату (далі – УПЦ (КП)), церкви Християн Віри Євангельської та інших протестантських спільнот, а також підкреслюється, що УПЦ (МП) не є повноправним членом Всесвітньої Ради Церков, проте клірики цієї церкви часто включаються до делегацій Російської православної церкви [4].

З 17 по 20 березня 2015 р. делегація Всесвітньої Ради Церков на чолі з Генеральним секретарем відвідала Україну. З Комюніке делегації постає прагнення виразити солідарність із церквами й народом України в контексті конфлікту в Східній Україні та зрозуміти, яким чином ВРЦ й єкуменічний рух могли б підтримати та посилити зусилля українських церков і релігійних громад задля припинення конфлікту й досягання справедливого миру та примирення в Україні. Делегація виказала переконання в тому, що церкви й релігійні громади України мають потенціал, щоб відігравати провідну роль у подоланні конкуруючих течій націоналізму, які схиляють різні групи до конфлікту, у задоволенні соціальних, економічних і гуманітарних потреб, що виникли в результаті військового протистояння, а також у забезпеченні єдності й примирення всіх жителів України [5].

Делегація особливо наголошує на двох моментах:

1) Українська православна церква має відігравати провідну роль у пошуках миру, єднання й примирення. Як церква більшості в Україні (з парафіями в усіх частинах країни та з обох сторін лінії конфлікту) і з огляду на те, що вона офіційно декларувала й повторювала свою відданість територіальній цілісності та єдності України, Українська православна церква має в цьому аспекті особливу здатність і відповідальність лідируючої сторони;

2) делегація також зустрілась із Всеукраїнською Радою Церков і релігійних організацій (далі – ВРЦіРО), що обіймає майже всі церковні традиції, представлені в Україні, а також мусульманські та єврейські громади. Делегація наголошує на важливості ВРЦіРО в спільній роботі церков і релігійних організацій для досягнення справедливого й стабільного миру в Україні. Об'єднаний голос та свідчення церков і релігійних організацій (через ВРЦіРО) на користь миру й примирення в Україні залишатиметься кінце необхідним.

Делегація також повідомила про бажання ВРЦ й єкуменічного руху проінформувати міжнародну громадськість про ситуацію в Україні, сприяти більш адекватній гуманітарній відповіді на людські страждання, про прагнення ВРЦ знайти засоби й методи, за допомогою яких вона зможе сприяти церквам і народу України на шляху до справедливості та миру, а також закликати церкви – члени ВРЦ в усьому світі молитись і діяти задля досягнення справедливого миру в Україні [5].

Навіть із наведених матеріалів зрозуміло, що зараз для більшості українських християнських громад нагальною проблемою взагалі є не приєднання до діяльності ВРЦ, а питання щодо можливості об'єднання в країні. Отже, першою рисою єкуменізму в Україні, яку варто вказати, є необхідність єдності християн, проте з огляду на те, що спочатку існує проблема можливості громадської єдності загалом, а потім вже суто християнського поєднання.

Щоб не відволікатись на характеристику соціальних умов, які привели Україну до всіх негараздів її сучасного соціального становища, тим більше, що головний фактор названо в Комюніке делегації ВРЦ, почнемо із загальної характеристики християнських громад в Україні за їх чисельністю.

За даними Департаменту у справах релігій та національностей Міністерства культури України мережа церков і релігійних організацій в Україні станом на 1 січня 2016 р. є такою: 34 183 релігійні громади, з них 32 497 діючих, 588 недіючих, 109 незареєстрованих. Абсолютну більшість складають християнські громади, а саме такі:

- 18 676 православних релігійних громад, з них 18 152 діючі, 340 недіючих, 184 незареєстровані;
- 4 733 католицькі релігійні громади, з них 4 611 діючих, 55 недіючих, 67 незареєстрованих;
- 2 853 баптистські релігійні громади, з них 2 736 діючих, 39 недіючих, 78 незареєстровані;
- 349 релігійних громад євангельських християн, з них 329 діючих, 4 недіючих, 6 незареєстрованих;
- 2 624 релігійні громади Християн віри євангельської, з них 2 362 діючі, 15 недіючих, 247 незареєстрованих;
- 1 082 релігійні громади адвентистів, з них 1 008 діючих, 5 недіючих, 69 незареєстрованих;
- 1 337 релігійних громад харизматів, з них 1 267 діючих, 44 недіючі, 26 незареєстрованих;
- 79 релігійних громад лютеранів, з них 73 діючі, 4 недіючі, 2 незареєстровані;
- 128 релігійних громад реформатів, з них 127 діючих, 1 недіюча;
- 1 347 релігійних громад інших протестантів, з них 940 діючих, 31 недіюча, 376 незареєстрованих;
- 29 релігійних громад церков Сходу, з них 28 діючих, 1 незареєстрована [6].

У цьому розмаїтті християнських напрямів криється ще одна проблема вирішення можливостей єкуменічного руху в Україні, особливо з огляду на те, що в кожній конфесії існує свій розподіл (наприклад, у православній, окрім 12 334 громад УПЦ (МП), є 4 921 громада УПЦ (КП), 1 188 громад Української Автокефальної Православної церкви (далі – УАПЦ), 3 366 громад УГКЦ, 933 громади РКЦ, 433 громади Мукачівської Греко-католицької єпархії та Вірмено-католицька церква в Україні, а також усе розмаїття протестантських церков, серед яких існують свої розподіли). Тому питання єкуменізму в Україні постає як майже нездійснене, принаймні найближчим часом [6].

На офіційному сайті Центру Разумкова розміщено повні дані останнього дослідження «Релігія і церква в українському суспільстві: конфесійний розподіл», проведеного соціологічною службою центру з 25 по 30 березня 2016 р. в усіх регіонах України, за винятком Криму та окупованих територій Донецької й Луганської областей. Опитано 2 018 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3% [7].

Під час засідання круглого столу «Релігія, церква, суспільство і держава: два роки після Майдану», за яким обговорювались результати цих досліджень, ішлося, зокрема, про те, що майже половина опитаних визнають, що вірити у вищу силу неважливо для них, попри високий рівень тих, хто називає себе віруючим, що свідчить про формальність відповідей щодо переконань, і це може привести до конфліктів, якщо не втручатись на законодавчому рівні [8].

Згідно з наведеними даними рівень релігійності українського населення закріпився на позначці 70,4% (56% на Сході України, 91% на Заході України). Хоча більшість опитаних називають себе православними, спостерігається тенденція до зменшення числа прихильників УПЦ (МП) та відбувається зростання прихильників УПЦ (КП) (з 12 до 25%), що може вказувати на наростання напруги, на розгортання конфлікту, оскільки значна частина віруючих вирішили стати на певний бік [8].

Дуже мало цікавлять віруючих події міжнародного рівня. Що стосується значущих подій із точки зору єкуменізму, об'єднання християнських церков (таких як зустріч Патріарха Кирила та Папи Римського в Гавані), то від третини до половини опитаних про неї навіть не знали. 23% відповідалів байдуже почути про її результати, 16% респондентів поставились позитивно, 8% – негативно, а про сам факт проведення Всеправославного собору в червні цього року знали лише 16% опитаних [8].

Однак протести проти дій Московського Патріархату в єкуменічній сфері зростають у багатьох приходах Російської православної церкви (далі – РПЦ) і навіть у деяких єпархіях України. З наближенням дати Всеправославного собору напруга зростає в православному середовищі загалом, уже можна бачити тих, хто зовсім не погоджується з його проведенням у такому форматі та за такою програмою. Знову йдеться про можливу декларативність або специфічну релігійність віруючих [8].

Посилаючись на ті ж дані Центру Разумкова, сайт «Релігія в Україні» підкреслює рівень толерантності та суспільно-політичної активності прихожан різних християнських конфесій. Однак зафіксовано: «У ставленні до інших релігій і релігійних течій з'ясувалося, що найменш толерантними до інших гілок християнства є прихожани УПЦ (МП). Водночас вірні УГКЦ виявилися найменш толерантними до ісламу та юдаїзму. Найбільш толерантними до інших виявилися прихожани УПЦ КП» [9].

Представники всіх конфесій здебільшого надають перевагу відповідям «Усі релігії мають право на існування, як різні шляхи до Бога», «Будь-яка релігія, яка проголошує ідеали добра, любові, милосердя та не загрожує існуванню іншої людини, має право на існування», натомість вислови «Право на існування мають лише традиційні для нашої країни релігії» чи «Істинною є лише релігія, яку я сповідую» набрали меншу частку серед опитаних [9].

Більшість респондентів, згідно з даними сайту «Релігія в Україні», упевнені, що держава не повинна втручатись у релігійне життя: «У ставленні до подолання церковного розділення в Україні більшість православних країни виступають за єднання навколо місцевої церкви, яка не пов'язана з Москвою. При цьому прихожани УПЦ (МП) розділились у своїх поглядах на дві великих групи: 41,9% опитаних хочуть залишитись у складі РПЦ, тобто в юрисдикції Московського Патріархату, водночас 37,3% не хочуть бути в складі РПЦ, серед них 14,2% пропонують гуртуватись навколо УПЦ (КП), а 23,1% виступають за єднання всіх у єдину, незалежну «автокефальну церкву» [9].

Щодо ставлення мирян до політики й суспільства постає, що найбільш політично та суспільно активними є вірні УГКЦ (45,4%), а з твердженням «Церква не повинна втручатись у відносини між людиною та владою» згодні респонденти всіх церков – приблизно по 50%. З твердженням «Релігія є одним із важливіших засобів відродження національної свідомості й культури» згодні 74,3% прихожан УПЦ (МП), 79,4% вірян УПЦ (КП), 89,2% прихожан УГКЦ. А на питання «Чи впливає на Ваші політичні переконання позиція релігійної організації, до якої Ви себе відносите» відповіді «частково впливає» або «прислухаюся до думки ієрархів» обрали 13,9% прихожан УПЦ (МП), 8,6% вірян УПЦ (КП) та 19,8% прихожан УГКЦ [9]. І наостанок, хоча із цього можна було й починати, вказано на особливості релігійності українців в аналізі їх ставлення до єкуменізму: «Серед найбільш важливих рис, які необхідно виховувати в родині в дітей, прихожани всіх конфесій надали перевагу «працелюбності», на другому місці розташувалось «почуття відповідальності», на третьому – «терпимість і повага до інших людей» (6,1% вірян УПЦ (МП), 62,9% прихожан УПЦ (КП), 54,8% інших православних, 52,7% вірян УГКЦ, 55,9% просто християн), при цьому така якість, як релігійність, залишилась в аутсайдерах у прихожан УПЦ (МП) та УПЦ КП, тоді як у респондентів УГКЦ вона посіла третє місце» [9].

Респондентам ставились інші запитання, що також мають значення в пошуках можливостей екуменізму (якщо вони когось цікавлять у вченому середовищі, з ними можна ознайомитися за вказаними посиланнями).

До загальної картини спроможностей християнських громад України до поєднання в екуменічному русі необхідно, безумовно, додати державну політику щодо свободи совісті й релігійних організацій. Законодавство в цій сфері, як це визнано багатьма компетентними інституціями, у цілому відповідає демократичним потребам розвитку суспільства.

Звісно, його порушення призводило до конфліктів у релігійному середовищі, хоча з твердженням «Свобода совісті і рівність віросповідань в Україні декларуються, проте не здійснюються» погодилися повністю чи частково 42% прихожан УПЦ (МП), 35,5% вірян УПЦ (КП) та 19,8% прихожан УГКЦ. З висловом «За найтісніші стосунки з державою» (наприклад, користування підтримкою держави), отримання певних переваг порівняно з іншими релігійними організаціями, сплатою церковного податку на утримання державної церкви згодні лише 8,3% вірян УПЦ (МП), 19,2% прихожан УПЦ (КП) та 22,9% вірян УГКЦ. Натомість на питання «Чи згодні Ви з тим, що відокремлення церкви від держави, школи від церкви є необхідною передумовою демократичності держави й забезпечення права особи на свободу совісті» позитивно відповіли 38% прихожан УПЦ (МП), 40,6% вірян УПЦ (КП) та 29,2% прихожан УГКЦ [9].

Виконавчий директор Інституту релігійної свободи М. Васін у своїй статті «Перспективи розвитку релігійного законодавства в Україні» за півтори роки роботи Верховної Ради України VIII скликання звертає увагу на такі найбільш значущі, резонансні законодавчі ініціативи у сфері релігійної проблематики: 1) запровадження військового капеланства; 2) організацію альтернативної (невійськової) служби під час мобілізації; 3) звільнення священослужителів від мобілізації на військову службу; 4) збереження неприбуткового статусу релігійних організацій; 5) удосконалення процедури державної реєстрації релігійних організацій; 6) організацію душпастирської опіки засуджених; 7) реформування у сфері релігійної освіти та виховання; 8) проведення публічних мірних зібрань релігійного характеру.

Також згаданий автор наводить приклади законопроектів, які можуть сприяти розпалюванню міжнародної й міжконфесійної ворожнечі. Так, до парламенту було внесено законопроект № 4128 від 23 лютого 2016 р., спрямований на «забезпечення представників релігійних громад правом на свідомий вибір та вільну й безперешкодну зміну підпорядкованості релігійним центрам». Очевидно, ідеться про намір спрощення переходів православних громад з однієї юрисдикції до іншої. Однак Головне науково-експертне управління Верховної Ради України рекомендує відхилити цей проект, оскільки вбачає в ньому загрозу невинного втручання держави в автономність релігійних громад та можливу причину появи нових конфліктних ситуацій через плутанину в порядку внесення змін до статутів [10].

На особливу увагу у зв'язку з проблемою об'єднання християн в Україні заслуговує узгодження у Верховній Раді України антидискримінаційних норм із правом на свободу думки, слова й віросповідання. Прийняті під гаслами євроінтеграції, вони не лише стали предметом найгарячіших дискусій у суспільстві, а й продемонстрували повну єдність представників усіх релігійних організацій у ставленні до запровадження в трудове законодавство таких понять, як «сексуальна орієнтація» та «гендерна ідентичність»; без жодних застережень залишилася сфера трудових відносин у релігійних організаціях [10]. Хоча в дискусії навколо законопроекту № 3501 від 20 листопада 2015 р. щодо гармонізації законодавства у сфері запобігання й протидії дискримінації з правом Європейського Сою-

зу профільний комітет після розгляду зауважень ВРЦіРО підтримав поправку із застереженням, що антидискримінаційні норми не повинні застосовуватись у тих випадках, коли людина реалізує своє конституційне право на свободу думки, слова й віросповідання. Нині цей законопроект очікує розгляду парламентом у другому читанні [10].

Насамкінець необхідно звернутись до подій на Майдані Незалежності в Києві взимку 2013–2014 рр., у ході яких, як відмітили українські релігієзнавці, «українські церкви та духовні авторитети переважно з гідністю продемонстрували свою здатність і готовність виконувати місію духовних поведирів народу в найважчі й переломні історичні моменти». Для них не стала несподіванкою чи небажаним викликом світоглядна трансформація сучасних українців. УГКЦ, РКЦ, УПЦ (КП), УАПЦ та значна кількість лютеранських, євангельських та інших християнських пасторів, ісламських і юдейських релігійних лідерів сприйняли постанови громадянської свідомості сучасних українців як реальну можливість вплинути на формування такого майбутнього України, у якому змогли б реалізуватися вищі духовні цінності й релігійні ідеали [11].

Таким чином, Україна переживає перманентну кризу. Перехідний період, вочевидь, затягнувся, виникли нові загрози самому існуванню держави. Усе це негативно впливає на можливості відтворення всіх демократичних інституцій суспільства, що у свою чергу позначається на релігійному житті соціуму, у тому числі на можливості екуменізму, навіть у межах окремих конфесій.

Існують також фактори, що сприяють об'єднанню християн у нашій країні, проте вони лежать переважно за межами віросповідного, доктринального зближення церков. Ідеться про єдність заради спільних заяв із приводу болючих тем суспільного розвитку, молитов за датами й подіями, важливими для українських громадян, малозначущих заяв про готовність до об'єднання.

Щоправда, при цьому можна згадати про намір об'єднання частини УАПЦ з УГКЦ, проте, як воно було вже не раз в історії України, за кожною унією на теренах України поставали також церкви, які їх не визнавали, тому кожне об'єднання лише збільшувало кількість конфесій в Україні.

Розмежування в межах конфесій є головною перешкодою на шляху до об'єднання християн за наявності вже значної кількості віруючих, готових до єднання з іншими християнами.

Конкретне ставлення окремих представників церковної ієрархії та теологів (як прихильників, так і супротивників екуменізму) до ситуації поєднання християн у всьому світі загалом і в Україні зокрема потребує окремої розмови, однак уже на тлі загальносуспільних і загальноцерковних констатацій.

Література

1. Мак-Ким Д. Вестминстерский словарь теологических терминов / Д. Мак-Ким. – пер. с англ. – М. : Республика, 2004. – 503 с.
2. Мартинюк Е. Екуменізм, конвергенція, єдність / Е. Мартинюк // Екуменізм і проблеми міжконфесійних відносин в Україні / за заг. ред. А. Колодного, П. Яроцького, О. Сагана. – К. : Гнозис, 2001. – С. 26–37; Мартинюк Е. Конвергентні та дивергентні процеси в релігійному житті світу та України / Е. Мартинюк, О. Никитченко // Конвергентні та дивергентні процеси в релігійному житті світу та України / редкол. : Е. Мартинюк, О. Івакін, В. Кравченко та ін. – О. : ФОРМ Фрідман О.С., 2012. – Вип. 10. – С. 76–85; Мартинюк Е. Екуменізм як конвергентний процес сучасного релігійного життя / Е. Мартинюк, О. Никитченко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Історія. Філософія. Політологія». – О. : Фенікс, 2014. – Вип. 8. – С. 50–55.
3. WCC member churches – World Council of Churches [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oikoumene.org/en/member-churches>.

4. Екуменізм [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Екуменізм>.

5. Комюніке делегації Всесвітньої Ради Церков щодо візиту в Україну [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://krest-ua.com/2015/03/комюніке-делегатції-всесвітньої-ради/>.

6. Релігійні організації в Україні (станом на 1 січня 2016 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://risu.org.ua/ua/index/resources/statistics/ukr2016/63055>.

7. Релігія і церква в українському суспільстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uceps.org/upload/1464081325_file.pdf.

8. Калениченко Т. Визначення ролі Церкви на тлі подвійних стандартів – екскурс даними Центру Разумкова / Т. Калениченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://risu.org.ua/ua/index/exclusive/reportage/63516>.

9. Соціологи з'ясували рівень «воцерковленості» і толерантності прихожан українських конфесій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bogoslov.org.ua/novini/110-mizhkonfesijne/727-sotsiologi-z-yasovali-riven-votserkovlenosti-i-tolerantnosti-prihozhan-ukrajinskikh-konfesij>.

10. Васін М. Перспективи розвитку релігійного законодавства України / М. Васін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/32950-perspektivi-rozvitku-religijnogo-zakonodavstva-ukrayini.html.

11. Майдан і церква. Хроніка подій та експертна оцінка / Українська асоціація релігієзнавців ; за заг. ред. Л. Филипович, О. Горкуші. – К. : Самміт-книга, 2014. – 656 с.

Анотація

Никитченко О. Е. Екуменічний рух у сучасній Україні. – Стаття.

У статті розглянуто феномен екуменізму в двох аспектах: як конвергентний процес сучасного релігійного життя та проблеми екуменізму в Україні. Запропоновано прогноз розвитку екуменістичного руху в державі.

Ключові слова: екуменізм, екуменістичний рух, конвергентний процес, релігія.

Аннотация

Никитченко Е. Э. Экуменистическое движение в современной Украине. – Статья.

В статье рассматривается феномен экуменизма в двух аспектах: как конвергентный процесс современной религиозной жизни и основные проблемы экуменизма в Украине. Предложен прогноз развития экуменистического движения в государстве.

Ключевые слова: экуменизм, экуменистическое движение, конвергентный процесс, религия.

Summary

Nykytchenko O. E. Ecumenical movement in modern Ukraine. – Article.

In article the ecumenism phenomenon in two aspects is considered: as convergent process of modern religious life and the main problems of ecumenism in Ukraine. The forecast of development of the ecumenical movement in the state is offered.

Key words: ecumenism, ecumenical movement, convergent process, religion.